

ANNA OCH MISCHA JOSEF

En missionshistoria

Sammanställd av Lennart Nyström

Källor:

John Hultvall: Mission och revolution i Centralasien

” Mission och vision i Orienten

Karin Fritzson-Sandin: Anna Nyström-Mässror 1972

Sven Hedin: En färd genom Asien

Tidningen Missionsförbundet: Publicerade brev och dödsruna

Tidningen Trosvittnet: Biografi 1 juni 1901

Brev från Anna till brodern Karl numrerade 1-60. (SMF:s arkiv)

Brev från greve Erik Lewenhaupt (SMF:s arkiv)

C.F. Nyström: Från Kaschgar trolofvade Anna Nyström och Mirsa Josef
(SMF:s arkiv)

ANNA OCH JOSEF

Jag skall berätta om min farfars syster Anna, hennes kärlekssaga och dess konsekvenser. Det är onekligen ett stycke missionshistoria som inte bör falla i glömska.

Vid sidan av brottstycken i ett par böcker om missionen i Centralasien som berörde detta skulle jag hitta ett 70-tal brev, tättskrivna, som hon skrivit till sin bror Karl, min farfar. Han var distriktföreståndare för Västmanland och Dalarna inom Svenska Missionsförbundet. I förordet till boken "Mission och vision i Orienten" av John Hultvall skriver missionssekreterare Gösta Stenström: "Hon är en av dessa heroiska kvinnliga missionärer som det finns flera av i Missionsförbundets historia. Hon vore värd en egen biografi." Tyvärr är jag inte mannen att kunna klara en sådan uppgift, men jag är glad att kunna vidareföra en del av hennes historia på det här sättet.

Jag har ett foto av min familj för 100 år sedan. Det är senhösten 1901. Mina farföräldrar hade året innan fått meddelande att de två äldsta sönerna Martin och Fritiof, båda kinamissionärer, med sina familjer blivit mördade under boxarupproret

Det hade senare visat sig att det första beskedet endast delvis var sant. Det hade kommit brev från Fritiof, att han och hans hustru Alba hade lyckats undkomma med livet i behåll och de var nu hemma. Martin och hans hustru och deras lilla dotter var emellertid borta, mördade under flykt norrut mot Mongoliet. Men huvudpersonerna den här dagen var farfars syster Anna och hennes man Mischa Josef Mässror, persisk läkare, båda missionärer i Östturkestan, längst i väster i Kina. Det är uppbrottsdags, efter ett år hemma skall de nu resa igen. Det är avskedet vi ser. Även gamla farmor, 85 år, finns med på kortet. Hon har åkt tåg från Björnlunda för första och enda gången i sitt liv för att nu ta avsked av sin dotter. Men de skall inte resa tillbaka till Östturkestan. Josef har tagit avsked som missionär och han och Anna åker nu till Persien.

Det är om Anna och Josef jag skall berätta. Det är en historia om kärlek mellan 2 människor av helt olika bakgrund, men också om utgivande kärlek till kallet. Det är också en historia om vad vi i dag skulle kalla för trångsynthet och främlingsrädsla och om motgångarna de mötte på grund av detta. När det gäller synen på kvinnan och hennes ställning har onekligen påtagliga framsteg gjorts sedan dess.

Anna är nu en kvinna på 52 år, hennes make sedan 5 år är 10 år yngre.

Anna föddes 1849 i Gåsinge i Södermanland men växte sedan upp i Björnlunda. Fadern var byns skraddare och han hade byggt ett litet torp

vid Storsjöns strand. När hon var 12 år drabbades familjen av en katastrof. Fadern gick en vinterdag bort över Storsjöns is för att besöka grannsocknen men drunknade på vägen och modern stod där ensam med 4 barn. Vid 13 års ålder efter den 6-åriga folkskolan fick Anna tjänst i en bondgård. Och vid 17 kom hon i kontakt med väckelsen och tog mycket starkt intryck.

Men hon blev kvar i tjänst på olika gårdar ända till hon var 27 år. Då fick hennes bror, min farfar, reda på att ett bibelkvinnohem skulle öppnas i Stockholm. Det var Elsa Borgs bibelkvinnohem i Vita Bergen. Dit sökte hon sig och gick ut därifrån som en av de första. Hon fick också under den tiden genomgå en kurs i sjukgymnastik på Centralinstitutet. Tiden där på Söder i en miljö präglad av oändlig fattigdom, trångboddhet, fylleri och brottslighet påverkade hennes hela liv och man ser att det främst är utsatta kvinnor och barn som har hennes hjärta i hennes framtida arbete. Hon verkade i Stockholms Stadsmission något år och kom sedan först till Visby ett par år och sedan till Jönköping, där hon verkade i många år.

Efter att en söndag hade hört en predikan av en norsk missionär tändes en längtan hos henne att själv bli missionär. Hon genomgick en 2-årig utbildning vid Svenska Missionsförbundets missionsskola i Kristinehamn och hon lärde sig också under den tiden engelska för att bättre bli skickad att arbeta på främmande missionsfält.

Vid Missionsförbundets årsmöte sommaren 1889 avskildes hon för missionsfältet i Kaukasien och Persien och ett par månader senare avreste Anna till Tiflis i nuvarande Georgien. Där blev hon ett par år och förkovrade sig under tiden i både tyska och turkiska. Hennes språkbegåvning måste ha varit stor. Hon hade ju bara 6-årig folkskola. 1891 kom hon så till Persien, till Tabris i landets nordvästra hörn. Livet där blev inte lätt, speciellt det första året. Smittkopporna härjade i landet och i början av 1892 utbröt en koleraepidemi. Enbart under en 2-veckors period den sommaren dog i Tabris nära 10.000 människor. Även missionärerna och deras familjer drabbades hårt.

Anna blev nu en tid kvar som ensam svensk missionär. Hon arbetade oförtrutet bland kvinnor och barn i denna miljö. Under en period av 6 veckor hösten 1893 arbetade hon som ensam europé i en muslimby. Det var långt ifrån ofarligt och man talade om henne som en modig kvinna. Hon skriver hem om hur lycklig hon var att få arbeta bland dessa muslimska kvinnor och barn.

En dag besökte hon den persiske kronprinsens botaniska trädgård i Tabris. Där mötte hon en man som tilltalade henne. Det var en läkare, en doktor Mischa Gäsım khan från Teheran som var på besök hos sin vän som var trädgårdsdirektör. Hans tjänare hade sagt att det var ett par svenska botaniker i trädgården och detta väckte hans intresse. Han blev

dock tagen ur sin villfarelse, men det upprättades tydligen omedelbart ett intresse att lära känna henne och den kristna läran.

Det hårda arbetet under koleraepidemin hade gjort att han hade åkt till sin vän för att vila. Han var själv av mycket god familj av ämbetsmän hos schahen. Han hade uppenbarligen redan under sitt arbete som läkare i Teheran av sin franske överläkare fått en fransk bibel, så detta att han tog kontakt med Anna som missionär var nog inte en tillfällighet. Hon fann i honom en ivrig proselyt som sökte upp henne tydligen så gott som varje dag för att få veta mer om bibelns budskap och han bekände snart sig som kristen. Detta blev mer eller mindre en statsangelägenhet och både schahen och kronprinsen reagerade starkt. Han fick påhälsning från både mullorna och polisen och uppmanades att omedelbart återvända till Teheran. När han vägrade uppmanades han att söka en tjänst som föreståndare för kronprinsens högskola där i Tabris, vilken han också fick. På det sättet räknade man tydligen med att man bättre skulle kontrollera honom.

Mischa var ju uppenbarligen mycket högt utbildad och språkbegåvad. Han hade studerat till läkare på franska språket och praktiserat som lärare och läkare i många år. Tidigare hade han också studerat juridik. Anna skriver i sitt brev: "Han är således en av de mest bildade och framstående s.k. Persiens fransmän". Men han fortsatte att uppsöka missionen på de sena kvällarna, där han också samtidigt undervisade Anna i persiska. Det är ju mindre farligt, skriver hon, än att återvända till Teheran, där släkt och forna vänner är fiender till all kristendom. Men sedan tillägger hon: "så länge vi äro här, åtminstone". Till saken hör att Missionsförbundet just meddelat persienmissionärerna att verksamheten där skulle upphöra och en ny mission upprättas i Östturkestan, längst i väster i Kina. Dit skulle också missionärerna förflyttas.

Nu skriver hon till Carl, sin bror, att hon föreslagit till missionsledningen att anställa doktor Gäsım så att han skulle kunna följa med till Östturkestan och där finna en fristad undan, som hon skriver, förföljarnas trug och ränker. Han kan ju bli "till nytta för missionen antingen som läkare, bibelöversättare eller lärare i vilket ämne som fordras." Hon är viss om att brodern med sitt inflytande skall kunna lägga ett gott ord hos missionsföreståndaren, doktor Ekman. Men det finns ju också en ekonomisk sida för ett förbund som är så fattigt, det vet hon ju av egen erfarenhet. Hon skriver: "Jag är viss om att Gud skall fylla deras kassa i dubbelt mått för vad de i Jesu namn göra för en av dessa Islams söner, vilken likt Paulus anammat tron på Gud och den han sänt, Jesus Kristus."

Det är uppenbart att det nog inte bara är känslan för en nyfrälst broder utan också något annat, överväldigande. "O, att jag kunde få säga dig allt som hjärtat tränger i denna stund." Men efter några rader går hon

ännu längre. Nu kommer det: ”Doktor M. Gäsım sade en dag, att om han ej får löfte att följa med oss till Kashgar, så vill han underhålla mig här allena, ty han ansåg det som sin kära plikt att få göra något för mig i det lekamliga, emedan Gud brukat mig som ett redskap i sin hand till hans själs frälsning. Ja, vad säger du väl härom, käre Broder? Jag har ju intet häremot. Men du förstår att inte kan jag ensam stanna här. Jag kan ej heller tro, att varken du eller Doktor Ekman skulle vilja lämna mig ensam kvar i Persien.” Det var ju verkligen det grova artilleriet. Och det ledde så småningom till det resultatet att han anställdes att följa med som läkare till Östturkestan.

Han döptes som kristen och fick i dopet namnet Josef.

Den 30 mars 1894 skedde så uppbrottet från Tabris för att bege sig till Kashgar i Östturkestan. De var 6 missionärer plus doktor Mischa Josef Mässror som sammanstrålade i Tiflis i Kaukasien och begav sig på den långa resan till det nya målet. Det blev en synnerligen strapatsrik resa i en värme som stundtals var bortom all fattning. Den resan skulle nog i sig själv fylla en berättelse. Men efter 82 dagars resa under svåra umbäranden nådde man den 20 juni Kashgar i Östturkestan och kunde börja sitt missionsarbete.

Så senhösten 1894 briserar bomben. I brev den 6 december till bror Karl meddelar hon sin hemlighet. Det är ett utförligt brev och där framgår också att hennes missionärskamrat och chef, missionär Högberg, skrivit och meddelat doktor Ekman om vad som skett. ”Om ej särskilda hinder förekomma så ämna vi växla ringar om söndag eller den 9., som är min födelsedag. Därefter om G.v. hava vi brödsbrytelse för första gången tillsammans.” Med vigseln skulle man vänta 3 månader för att innan dess få veta doktor Ekmans reaktion. Anna är förvissad om, att ”det skall förefalla Eder alla underligt, ja såsom en dårskap”. ”Härav förstår du nog väl, att jag under första tiden på fullt allvar kämpade med Gud i bön om att få se Guds ledning tydlig och klar. Jag sade även i början flera gånger till Mischa att denna sak föreföll mig lika omöjlig, som räddningen ur fiendernas hand föreföll Moses vid Röda havets strand.” Anna är givetvis orolig för missionsledningens svar. Men hon klargör tydligt för brodern Karl, att ingenting kan ändra hennes beslut: ”Så stå vi nu inför Gud och Eder öppet med vår sak och kunna intet göra häråt. Vi våga ej ändra saken hurudant svaret än måtte bliva, ty ett löfte inför Gud är för mig lika heligt som en fullbordad handling.”

För att lugna brodern, gör hon nu i brevet en lång beskrivning av den man hon skall äkta, hans utseende, karaktär, lärdom och förnämliga bakgrund. ”Av allt detta kan du nog fatta, att han är, vad broder Högberg i brevet till Doktor Ekman anmärker, en Man.”

Det är helt uppenbart, att för Misha väntar ett helt annat liv, inte minst ekonomiskt, än det han hittills varit van vid. Hon beskriver vad han fått

utstå under resan till Kashgar, vilka umbäranden som etableringen av en läkarmottagning inneburit för honom. Anna är klart medveten om risken, att missionsledningen skall se en besparingsmöjlighet även när det gäller henne själv, nu när de får gemensamt hushåll. "Det är nu intet mer jag fruktar, än det att Förbundet skall inskränka vår lön, så knapp att vi med största sparsamhet ej kunna reda oss, utan att skuldsätta oss ifrån början, vilket jag icke kan tro att de vilja göra om de kunde fatta vår egentliga ställning härute. Mischa J. är icke en vanlig "asiat", sådan som dem som missionen lärt känna i Sverige. Han betraktas här icke heller så, utan hålles i allmänhet för att vara fransman, eller en av oss".

Så stod då bröllopet i april 1895 i Kashgar. Vigselförrättare var missionär Högberg och bröllopsvittnen var tre höga ämbetsmän, en kines, en mongol och en turk samt guldsmeden som hade gjort deras ringar.

Det hade emellertid uppstått problem. Det sades, att Josef och Anna redan före vigseln hade levat som gifta. Den som spred uppgiften var en annan infödd missionsarbetare, Johannes, en tidigare turkisk imam, som blivit kristen och nu arbetade på fältet bl.a. med bibelöversättning m.m. Uppenbarligen var det avund från hans sida mot Josef som föranledde att han skrev till förbundet med beskyllningen. Även missionär Högberg rapporterade till doktor Ekman. Han skriver hem till missionsföreståndaren, att han känner det som ett moraliskt nederlag för missionen. Han känner sig vilsen och ber om råd. Om det fanns någon grund för påståendet vet vi inte. I varje fall var uppståndelsen märklig. Man krävde t.o.m. att de skulle resa tillbaka till Persien och där avvakta sin dom. Anna var då 45 år gammal och väl förmögen att ta hand om sig själv.

Hon skriver själv också ett brev till doktor Ekman om sitt påstådda syndafall:

"Finns det någon möjlig utväg att låta nåd gå före rätt och låta oss stanna i missionens tjänst och med vårt liv därefter vittna om Guds kärlek och Jesu Kristi makt. Vi begär inte att få ha namn av missionärer, ty vi kan inte med ord predika. Men låt oss med våra händer arbeta bland de sjuka och lidande... Beder under djupaste bedrövelse och blygsel..."

Hon förstår att brodern Karl fått höra om detta. Hon skriver till honom, att den älskade Josef har svårt att förstå skillnaden mellan att de inför Gud lovat varandra trohet och själva vigseln. Även Jesu moder var ju trolovad.

Det svåraste var nog trots allt inte det påstådda syndafallet utan det faktum att hon hade äktat en muslim. Att han hade blivit kristen och döpt ändrade inte synen på detta.

Resan ur landet blev dock inte av.

Missionsledningen tog det inte så allvarligt. Ekman skriver: "Ehuru väl förvånade över detta hennes steg, kunde vi icke annat än uttala vår hjärtliga välsignelse däröver, förhoppandes att steget vore taget i Herrens namn".

Ett annat problem var ett angrepp från Sven Hedin. Denne var en mäktig man med stort inflytande både på kung Oscar II och även på regeringen. Han hade vid en mottagning hos ryske konsuln träffat Anna och Josef och fått reda på att de skulle gifta sig ett par månader senare. Han angrep Anna i hårda ordalag och hävdade att detta giftermål skulle åstadkomma uppror bland folket i Kaschgar. Han skriver själv om detta i sin bok "En färd genom Asien", "ty i Kaschgarbornas ögon gick dock Mirza Josef alltid och gällde för muhammedan, och för sådana är det enligt koranen förbjudet att taga hustrur från otrogna folk. Jag förbigår gärna de tolkningar och obehag som hade sitt upphov i detta giftermål, men det utgjorde för många i Kaschgar ett bedrövligt exempel på hur Missionsförbundets angelägenheter ofta handhas och hur lätt dess ledare ofta väga det ansvar de iklätt sig."

Anna skriver dock hem att de tvärt emot detta mött stort stöd av folket. Johannes kom så småningom och bad om förlåtelse och sade, att det var Hedin som hade förlett honom.

Ekonomiskt blev det emellertid så besvärligt som hon hade fruktat. Som gift kvinna måste hon ju sköta om sin man och kunde givetvis inte få full lön. Jag har hittat uppgifter om att en manlig missionär hade en lön av 600-1000 rubel, en kvinna 450 rubel, om vid giftermål sänktes till 300 rubel. Mischa räknades som infödd medarbetare och hans lön var som sådan mycket liten.

Missionen hade planer att öppna en ny mission i Jarkend, 15 mil, 3-4 dagsresor från Kaschgar. Josef sändes därför dit för att söka skaffa ett lämpligt hus. Han lyckades där efter mycken möda anskaffa en tomt, en avskrädesplats nära stadsmuren. Att skaffa hjälp att där bygga ett hus beredde stora svårigheter, varför han själv fick mura sitt hus.

När de sedan flyttade in där var det ett liv i stora umbäranden de fick erfa. Man kan inte heller komma ifrån känslan av att förflyttningen till Jarkend var en sorts förvisning. De lade dock där grunden till en mission som blev Östturkestanmissionens mest framgångsrika. De sjukhus som Josef och Anna grundade i Kashgar och Jarkend var ända fram till 1938 de enda sjukhusen i Sinkiang utanför huvudstaden Urumchi, 150 mil bort.

Josefs arbetsbörda var därför mycket stor. Han arbetade som läkare hela dagarna och fick tillverka medicin och piller på nätterna. Han säger själv, att han gör en kamels arbete för en åsnas lön.

I Jarkend fanns inte heller någon enda europé utom Anna. Under en tid av 6 månader var de helt ensamma, vilket gjorde det svårt för henne. Hon kunde inte heller som kvinna gå ut i staden i sina europeiska kläder. Dessutom blev vintern sträng och de frös mycket i sitt ganska provisoriskt byggda hus. Till andra vintern fick de dock hjälp att snickra ordentliga fönsterbågar så att kylan bättre kunde hållas ute.

Det är därför inte underligt att ensamheten och ogästvänligheten så småningom gjorde att de började tänka över sin situation. Josef kände det svårt att han med sin arbetsuppgift som läkare och med en arbetsbörda som tog hans tid till långt inpå nätterna avlönades av Förbundet som en inhemsk arbetare. Han hade också en gång varit hemma hos sin familj i Teheran och kände att han hade blivit förlåten för sitt ställningstagande. Mamman längtade efter sin äldste son och hade i brev till honom skrivit: "Du övergav din religion och din tro för Annas skull och lämnade mig här i det långa avståndets eld. Tag nu Anna med dig och låt mig tillsammans med er få uppleva de sista dagarna av mitt liv. Vi skall köpa ett hus åt er i en annan stadsdel på det att vi icke måtte behöva lida av varandras olika religion". Josef, som nu var i landsflykt, kände att han kunde återvända utan att känna oro.

För Anna var ensamheten och avsaknaden av gemenskap med europeer svår att leva med. De hade också båda drabbats av ohälsa. Anna hade haft upprepade utbrott av malaria och också en gång legat till sängs för tyfus. Då hon dessutom hade känning av sitt hjärta så var deras krafter svårt nedsatta.

Hon hade nu varit ute på fältet och borta från Sverige och släkt och vänner i mer än 11 år och hade rätt till hemresa och semester.

När de nu hösten 1900 lämnade Östturkestan och reste till Sverige hade de beslutat sig för att inte återvända. Josef sade upp sin tjänst som missionär. För Anna var det nog trots allt ett svårt beslut. Hon hade dock kommit att älska Persien och tanken att komma tillbaka dit var nog lockande. Men samtidigt, kallelsen och beslutet att missionen skulle vara hennes livsuppgift kunde hon ju inte bryta mot. Hon intalade sig dock själv, att hon skulle kunna fortsätta att föra ut Kristi budskap där de hamnade i Persien. Hon kunde ju bättre den turkiska dialekt som talades i norra Persien än den i Östturkestan och persiska var inte heller främmande för henne. Så hon förklarade för Förbundets ledning att hon ville arbeta som missionär i Persien. Förbundet hade ju beslutat att inte bedriva mission där men hon beviljades dock en mindre ersättning motsvarande hälften av den halva lön som hade som gift kvinna.

Josef skaffade under tiden i Sverige utbildning som tandläkare och de räknade med att han som kombinerad läkare och tandläkare skulle kunna försörja dem båda.

Efter att ha varit hemma ett år reste de alltså till Persien hösten 1901. Det var inför den avresan som släkten var samlad och kortet togs. Man var övertygad om att man inte skulle se varann mer i detta livet. De bosatte sig dock inte i Teheran utan i en stad som hette Räscht, 30 mil norr om huvudstaden vid Kaspiska Havet. Kanske var det Josefs eftergift till Anna. Hon ville nog inte gärna bo i Teheran under kontroll av sin muslimska svärmor.

Fr.o.m. nu räknades hon inte av Förbundet som en av deras missionärer. Själv var hon dock övertygad om att hon kunde kalla sig missionär och hon skrev också regelbundet brev till missionsföreståndaren och sekreteraren för yttre missionen. Mycket få av dessa blev dock publicerade i tidningen Missionsförbundet. Det lilla kvartalsvisa understödet kom utan den minsta lilla personliga hälsning.

Fast de avsåg att stanna i denna tråkiga stad endast en kort tid blev det nära 6 år. De hade mycket att göra och folket behövde hjälp både med kroppsliga sjukdomar och tandhälsan. Anna var ju inte utbildad sjuksköterska men hennes erfarenhet som sjukgymnast gjorde att hon kunde tillägna sig praktiska färdigheter. Kvinnorna kom och bad om hjälp och detta gav henne rikliga tillfällen att samtala med dem om andliga ting.

Många barn kom också och fick hjälp av Anna, vanvårdade barn. En tid hade de 4 pojkar och 2 flickor att vårda i hemmet. Dessa försvann dock successivt, när föräldrarna hade konstaterat att de blivit avlusade och fått nya kläder. Men en liten pojke, Samuel, blev kvar i familjen. Han var inte mer än ett par år gammal, när några kvinnor fann honom på en gravgård, en helig plats. En av kvinnorna tog hem honom, men mannen ville inte ta ansvar för honom utan han skulle ut ur huset. Han bars då till det mässrorska hemmet där man lovade att ta hand om barnet. Pojken var uppenbarligen fysiskt i ganska gott skick men verkade ha fått utstå ganska mycket under sin första levnad. Anna beskriver, att han skrek och slog emot dem och avvisade all ömhet. Men de fortsatte sina ansträngningar med så småningom gott resultat och han blev deras kära fosterson i fortsättningen.

Våren 1905 reste Josef till Teheran, uppenbarligen för att sondera möjligheten för dem att flytta dit. Återresan blev gång på gång fördröjd och det dröjde hela 6 ½ månad innan han på senhösten kom hem.

Ensamheten var svår och Anna säger med saknad att det var 4 år sedan hon träffade någon svensk så att hon kunde tala sitt modersmål. Hon nämner också i brev våren 1906 att det hade varit förföljelse av kristna och att hon hade levat under dödshot. Mullorna hade påbjudit att alla armenier, som alltså var kristna, skulle dödas med anledning av att en orm hade dödat en muslim vid gränsen. Alla som bar europeiska

kläder betraktades av muslimerna som armenier. Därav den hotfulla situationen.

Hösten 1906 flyttade de så till Teheran. Det var en orolig tid i Persiens historia. 1905 hade det utbrutit en revolution som tvingade fram en konstitutionell monarki. Den lagstiftande församlingen hade nu efter allmänna val samlats för första gången. Anna hade också i sina brev börjat använda namnet Iran. Vi vet ju att skulle dröja mer än 30 år innan namnet blev officiellt. Det är mycket som talar för att Josef under halvåret i Teheran 1905 hade kommit i kontakt med de radikala ledarna för revolutionen. Men den schah som hade gått med på en modernisering dog bara några dagar efter att han hade undertecknat författningen. Hans son, den nye schahen försökte genast med rysk hjälp återinföra den absoluta monarkin. Han mötte motstånd och det uppstod strider kring parlamentsbyggnaden. Parlamentet sprängdes och brändes 1908 och många ledamöter blev på det grymmaste mördade, styckade och kastade för hundarna. Anna beskriver detta i sitt brev. Man undrar hur de reagerade i det nyströmska hemmet när de läste hennes brev. Hon är helt solidarisk med parlamentspartiet men uttrycker samtidigt en oro för vad som skall hända. Hon skriver: "Som Josef uppenbarligen tillhör parlamentska partiet och oupphörligt anlitas från det hållet om skrivelser och diktamen etc. vid den nya lagstiftningen så förstår du nog att det ofta känns lite kusligt då upprorsmakarna (Det är alltså schahens folk som hon beskriver så) rasat fram värre än vilddjur." Så får hon sin tidning Svenska Morgonbladet i sin hand och får där läsa om anarkisterna som har gjort uppror mot schahen. Och hon är mycket upprörd när hon skriver hem till bror Karl. "Såvitt vi vet är det ingen av dessa som säger sig inte vilja ha någon kung utan de säger Vi vill ha en kung som söker landets väl och icke dess fördärv. Så står det till i sann mening. Nu må ni själva döma. Då Erik XIV avsattes som skadlig för landet, var väl då svenskarna anarkister?"

Inget allvarligt hände dock Josef men man gjorde klart för honom att han i fortsättningen skulle hålla sig till sin läkarpraktik.

På hösten 1908 drabbades Anna av ett svårt slag som tog henne mycket hårt och man kan mycket lätt förstå detta. Det hade blivit nyordning i Missionsförbundet. Waldenström hade ju tidigare varit ordförande och E.J. Ekman missionsföreståndare. Nu hade Ekman avgått och Waldenström beklädde nu båda befattningarna. Det är omvitnat att han brydde sig mer om regler och bestämmelser än om människor. Hon fick sig tillsänt från förbundet en matrikel eller protokollsutdrag, där det meddelades att hennes lilla bidrag på 150 rubel årligen, som hon haft sedan hon 1901 flyttade till Persien, fr.o.m. utgången av 1909 skulle dras in. Detta utdrag kom utan någon förklaring eller bifogat brev. Det drabbade henne som en bomb, och hon känner sig oerhört kränkt och

känner sig förskjuten. Hon skriver i ett brev till Förbundet: "Var så god och låt mig veta riktigt vad som ligger till grund för detta beslut som det att jag har förskjutits av Förbundet. Har jag av en eller annan anledning gjort mig för svår? Hon påminner om att hon stått i missionens tjänst i nära 20 år om ock i mycken svaghet. En vanlig tjänarinna lämnas näppeligen på ett dylikt sätt av sin husbonde." Hon fick visserligen ett svar att hon inte alls skulle ta det personligt utan att styrelsen ansett att hon som maka till en läkare skulle kunna försörjas av honom. På nyåret 1910 får hon så ett brev från missionssekreteraren att hon nu fått sista anslaget "för Edert arbete i Teheran. Har Anna behov av mera hjälp så säg till." Man häpnar verkligen.

Vanligtvis skulle bortfallet av detta kvartalsbidrag på 37 rubel inte ha betytt så mycket, men nu var förhållandena för familjen verkligen prekär. På grund av kriget låg affärsverksamheten i landet nere och de fattiga människor som de arbetade bland var i de flesta fall helt utblottade så Josef fick sällan något betalt för sina recept.

Anna fick nu framleva sina sista år i sjukdom och armod. Hon saknade pengar både till hyra och värme. Hon skriver: "Det har varit så kallt i vår bostad att jag inte kunnat skriva. Fingrarna är stela och fötter och händer uppsvällda av kölden." I 45 dygn låg hon på sjukhus med obeskrivliga smärtor av en varbildning. Men trots detta fick hon under sjukhusvistelsen och konvalescensen kontakt med nya kvinnor som hon vittnade för och fick också uppleva att ett par av dem blev döpta.

Åren gick och det kom ett och annat brev hem till Sverige.

1912, på skottdagen den 24 februari inträffade en märklig händelse. Hon träffade uppenbarligen på stan en av officerarna i den gendarmkår som hade förlagts dit till shahens hjälp. Den stod för övrigt under befäl av en överste Hjalmarsson, vars lille son Jarl senare skulle bli högerledare. Hon blev då inbjuden till fest med hela den svenska kolonin hos major och fru Erik Lewenhaupt. Detta var förmodligen första gången sedan hösten 1901 som hon fick tala svenska. Denna fest inrapporterades med bilder till Dagens Nyheter som den 9 mars skrev en artikel. Anna finns där på en bild och i texten står att läsa: "Den åldriga damen som sitter ensam på bilden är den äldsta inom den svenska kolonin i Teheran, en fru Nyström, om vars existens de övriga svenskarna icke haft någon aning förrän samma dag fotografiet togs."

Den kontakt som upprättades då kom att bli till lycka och hjälp för henne.

Våren 1913 meddelade hon att hennes man Josef hade dött. Hon skriver: "Nu ser jag ingen mening att stanna här, ensam svenska bland muhammedanerna. Jag tror nog Herren har en uppgift någon stans, där jag kan medelst massage eller på annat sätt tjäna mitt bröd."

Hon nämner också att de amerikanska missionärerna hade övertagit hennes lilla mission och även givit henne någon hjälp.

Så nu levde hon och fostersonen Samuel hos sin döde makes familj. Hennes situation där var mycket svår. De hade tagit ifrån henne hus och hem, som det senare skulle visa sig helt orättmätigt. Josefs bror försökte också en gång t.o.m. döda henne med en kniv. Major Erik Lewenhaupt tog nu initiativet att hjälpa henne hem. Han skrev ett brev till hennes bror, min farfar, och meddelade att hon var på väg. Han såg till att hon fick ett pass och meddelade konsulaten efter vägen att de skulle bistå henne.

Anna var svårt märkt av sjukdom och umbäranden när hon den 4 december 1913 lämnade Teheran. Efter en äventyrlig resa, där hon en gång hade blivit tappad i en snödriva under en vild slädfärd i snöstorm över ryska stäppen, anlände hon den 15 december till Skeppsbron med en lastångare från S:t Petersburg. Anhöriga, som hade blivit underrättade om hennes ankomst, fann henne där, sittande på en tunna, helt utmattad. Hon var klädd i uråldriga, trasiga kläder och sina tillhörigheter hade hon i en rottingkorg. Det var planerat att hon skulle bo hos sin bror i Västerås, men när hon kom dit var hon så svag att hon genast togs in på lasarettet. Där dog hon en vecka senare, tidigt på juldagsmorgonen.

Hennes fosterson, Samuel, som väl då var 10-12 år gammal, kom aldrig med till Sverige. Greve Lewenhaupt ordnade ett nytt hem åt honom hos de amerikanska missionärerna i Teheran och såg också till att han skulle få vidare skolutbildning i deras skola. Hans vidare öden har jag ingen aning om. Lewenhaupt lyckades också, sedan det visat sig att Josefs släkt tillskansat sig Annas hus genom mutor till domaren, återta detta och sälja det för hennes räkning. En del pengar avsattes till Samuels vidare utbildning och resten skickades hem till Sverige.

När Anna lämnade Teheran hade hon varit verksam på missionsfältet i 24 år. Med Anna Nyströms avresa upphörde den svenska missionen i Persien definitivt. Visserligen hade Missionsförbundet redan 1893 beslutat avveckla Persienmissionen. Men mer eller mindre höll den ändå på i ytterligare 20 år tack vare denna märkliga kvinna, en märkeskvinna i missionshistorien.